

Slovenski standardi prakse za skupnostne tolmače

Kazalo

Avtorice standarda	1
Zahvala	1
Kdo so skupnostni tolmači?	2
Kaj so standardi prakse in zakaj jih potrebujemo?	3
Viri za Slovenske standarde prakse za skupnostne tolmače	4
Kako naj se uporabljajo slovenski <i>Standardi prakse</i>?	4
Glosar	5
Standardi prakse za skupnostne tolmače	6
1. Vsebinska točnost In ustreznost	6
2. Nepristranskost	6
3. Molčečnost	7
4. Poklicna vloga	8
5. Spoštovanje	9
6. Kulturna kompetenca	9
7. Stalno strokovno izpopolnjevanje	9
8. Strokovnost in kolegialnost	10

Avtorice standarda

Mešana komisija za pripravo standardov

Predsednica

dr. Nike K. Pokorn, predsednica Slovenskega translatološkega društva STRIDON

Članice

Jasna Bauman, direktorica Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik,

dr. Nataša Hirci, Slovensko translatološko društvo STRIDON,

dr. Tamara Mikolič Južnič, tajnica Slovenskega translatološkega društva STRIDON,

dr. Agnes Pisanski Peterlin, podpredsednica Slovenskega translatološkega društva STRIDON,

Barbara Rován, sekretarka EULITE in predsednica Društva prevajalcev in tolmačev Slovenije,

mag. Andreja Skarlovnik Zihelr, predsednica Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije,

dr. Jana Zidar Forte, podpredsednica Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije.

Standarde so januarja in februarja 2021 potrdili organi odločanja naslednjih stanovskih društev in zavodov:

Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije

Slovensko translatološko društvo STRIDON

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije

Zahvala

Zahvaljujemo se skupnostnim tolmačkam in tolmačem, ki so sodelovali v projektu TRAMIG (Training newly arrived migrants for community interpreting and intercultural mediation) in delili z nami svoje izkušnje s terena.

Kdo so skupnostni tolmači?

Skupnostni tolmači omogočajo javnim uslužbencem, da nudijo svoje storitve ljudem, ki ne govorijo slovenskega jezika, in obenem neslovensko govorečim uporabnikom, da dostopajo do storitev javnih služb in storitev ostalih segmentov družbe pod enakimi pogoji kot slovensko govoreči prebivalci Slovenije. S svojim delovanjem tako zagotavljajo kakovostno storitev javnih služb in obenem preprečujejo socialno izključenost skupin in posameznikov, ki ne razumejo slovenskega jezika ali ga slabo obvladajo. Ta vrsta tolmačev vzpostavlja komunikacijo med tujejezičnimi uporabniki storitev in zaposlenimi v javnem sektorju v uradih na državni in lokalni ravni, v zdravstvenih in vzgojno-izobraževalnih ter izobraževalnih ustanovah, v policijskih postopkih (npr. v azilnih postopkih, v azilnih domovih in centrih za tujce), v humanitarnih, verskih in nevladnih organizacijah, v podjetjih in industriji ter v kriznih situacijah (pri naravnih nesrečah, epidemijah ipd.).

Skupnostni tolmači prenašajo besedne in nebesedne sestavine besedila takrat, ko poteka sporazumevanje med udeležencem pogovora, ki govori slovensko, in udeležencem, ki slovenščine ne obvlada oz. jo obvlada slabo, in na ta način omogočajo, da lahko vsi udeleženci v pogovoru enakopravno uporabljajo jezik, ki ga obvladajo. Sposobni so tolmačiti iz slovenščine v tuji jezik in iz tujega jezika v slovenščino, obvladati morajo oba jezika in tehniko konsektivnega tolmačenja (kadar tolmačijo za gluhe, uporabljajo tehniko simultanega tolmačenja), znati morajo šepetano tolmačiti in uporabljati tehnologijo za tolmačenje na daljavo (npr. v obliki video in telefonskega tolmačenja). Biti morajo nepristranski, profesionalni, poznati morajo standarde in kodekse, ki določajo dejavnost skupnostnega tolmačenja, in jih upoštevati, zavezani morajo biti k molčečnosti in zagotavljati zaupnost in zasebnost podatkov.

Skupnostni tolmači morajo biti sposobni sporočilo pretolmačiti točno in natančno, kar pomeni, da morajo razumeti izvorno sporočilo ter ga izraziti v ciljnem jeziku na način, da to sporočilo ohrani pomen in sporazumevalno vlogo sporočila v izhodiščnem jeziku. Seznanjeni morajo biti s temeljnimi značilnostmi vloge skupnostnega tolmača v tolmačenem pogovoru in se zavedati svojih pristojnosti in omejitev.

Mednarodni standard ISO 13611:2014 *Tolmačenje – Smernice za skupnostno tolmačenje* lahko umešča med skupnostne tolmače tudi tolmače za znakovni jezik in tolmače, ki delajo v pravnem okolju, če sodno tolmačenje v njihovi državi ni regulirano z zakonom. Slovenski kodeks za skupnostne tolmače ne zavezuje tolmačev, ki delujejo v drugih oblikah tolmačenja in so v Sloveniji posebej urejene.

V Sloveniji tolmače in prevajalce, ki delujejo v pravnem okolju, imenujemo sodni tolmači, tj. tolmači, ki se jih uporablja v sodnih postopkih, in prevajalci, ki izdelujejo prevode, potrebne za uradne postopke. Njihovo delovanje določata *Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih* (Uradni list RS, št. 22/18) in *Pravilnik o sodnih tolmačih* (Uradni list RS, št. 88/10, 1/12, 35/13, 50/15 in 22/18 – ZSICT).

Tolmače za znakovni jezik v Sloveniji zavezuje *Kodeks poklicne etike* Združenja tolmačev slovenskega znakovnega jezika, tolmači za znakovni jezik so opredeljeni v *Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika* (Ur. l. RS, št. 96/02), medtem ko so standardi za opravljanje tega poklica določeni v posebni nacionalni poklicni kvalifikaciji *Tolmač/tolmačica slovenskega znakovnega jezika* (7756558011).

Skupnostni tolmači tudi niso konferenčni tolmači, saj ne tolmačijo na kongresih, konferencah, političnih srečanjih in nimajo znanja za delo v tolmaških kabinah. Poklic konferenčnega tolmača se v Sloveniji lahko pridobi po uspešno opravljenem magistrskem študiju, delo konferenčnih tolmačev pa zavezuje *Kodeks poklicne etike* Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije.

In na koncu, skupnostni tolmač tudi ni medkulturni mediator: skupnostni tolmač izkazuje bolj razvite jezikovne kompetence, zna tolmačiti in pri pogovoru praviloma zavzema nepristranski položaj. Če, na primer, medkulturni mediatorji pomagajo tujejezičnim uporabnikom zdravstvenih storitev, da se znajdejo v slovenskem zdravstvenem sistemu (npr. pri izbiri osebnega zdravnika), in jih spodbujajo, da izrazijo svoje skrbi in potrebe, skupnostni tolmači posedujejo tolmaške kompetence in visoke kompetence v obeh jezikih, udeleženi v pogovoru, ter na ta način z

natančnim in zanesljivim prenosom vseh elementov komunikacije omogočajo premoščanje jezikovnih ovir, ki nastanejo ob komunikaciji tujejezičnih uporabnikov zdravstvenih storitev z zdravstvenimi delavci v slovenskem zdravstvenem sistemu, in sicer med zdravstveno obravnavo bolnika (tj. pri sprejemu, ob jemanju anamneze in statusa, pri terapevtskih srečanjih, ob odpustu itd.).

Poklic skupnostni tolmač je certificiran v Sloveniji (nacionalna poklicna kvalifikacija Skupnostni tolmač za albanski jezik (8048327011)), v Združenem kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske, na Norveškem, Švedskem, Finskem in v Avstraliji in Kanadi (Hlavac 2013, 2015). Poimenovanja za ta poklic v različnih jezikih so community interpreter, public-service interpreter, l'interprète communautaire, Kommunaldolmetscher*innen, če se omejimo le na tri jezike.

Dejavnost skupnostnega tolmačenja določa Evropska komisija,¹ obstajajo pa tudi evropsko združenje za skupnostno tolmačenje in prevajanje ENPSIT (European Network for Public Service Interpreting & Translation²) in številna stanovska združenja skupnostnih tolmačev glede na določeno specializacijo, še posebej pogosta so združenja tolmačev za zdravstvene potrebe: npr. IMIA (International Medical Interpreters Association³).

Kaj so standardi prakse in zakaj jih potrebujemo?

Leta 2020 je bil v Sloveniji potrjen nov poklicni standard za skupnostne tolmače za albanski jezik, temu sta sledila v letu 2021 še standarda za skupnostne tolmače za arabski in perzijski jezik. Ti poklicni standardi s pripadajočimi katalogi znanj predstavljajo pomemben korak k ureditvi in statusu poklica skupnostnega tolmača. Zaradi posebnih okoliščin, v katerih delajo skupnostni tolmači, se je pojavila potreba po temeljnih etičnih, deontoloških dokumentih, ki bi bili v oporo tolmačem pri njihovem delu. Tako je najprej nastal *Etični kodeks skupnostnih tolmačev* (v nadaljevanju *Etični kodeks*), ki so mu sledili *Slovenski standardi prakse za skupnostne tolmače* (v nadaljevanju *Standardi prakse*).

Pri izoblikovanju obeh dokumentov so sodelovala 4 stanovska in strokovna združenja s področja tolmačenja in prevajanja: Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije, Slovensko translatoško društvo STRIDON, Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik in Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije. Oba dokumenta sta konsenzualni rezultat skupnega dela. Čeprav so pri pripravi sodelovali tudi predstavniki združenj tolmačev znakovnega jezika, sodnih tolmačev in konferenčnih tolmačev, deontološka dokumenta za skupnostne tolmače ne veljata za zgoraj naštetih skupine tolmačev, saj imajo ti svoja jasno določena etična vodila.

Na koncu smo februarja 2021 *Etični kodeks* dali tudi v presojo konferenčnim tolmačem, ki so člani Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije, in sodnim tolmačem, ki so uvrščeni na imenik sodnih tolmačev Ministrstva za pravosodje, torej tolmačem, ki v trenutku nastajanja *Kodeksa in Standardov* opravljajo delo skupnostnih tolmačev v Sloveniji. Stopnja odgovora je bila 43-odstotna. Za vsako načelo, uvrščeno v *Etični kodeks*, smo vprašali tolmače, ali se strinjajo z uvrstitvijo načela v *Etični kodeks* ali ne, in če ne, zakaj. Rezultati so pokazali, da posamezna načela v kodeksu podpira v povprečju 98 % vseh anketirancev, pri tem da nobeno načelo ni prejelo manj kot 95-odstotno podporo.

Kakšna je razlika med *Etičnim kodeksom* in *Standardi prakse*? *Etični kodeks* je seznam temeljnih načel ali vrednot, ki določajo delovanje skupnostnih tolmačev. *Etični kodeks* torej ubeseduje, kaj naj bi skupnostni tolmač »moral« početi v svojem poklicnem delovanju, ter določa, kaj je sprejemljivo in željeno poklicno obnašanje in ravnanje skupnostnih tolmačev. *Standardi prakse* pa opisujejo, »kako« naj posamezni tolmač etična načela udejanja v praksi. Standardi se tako

¹ https://ec.europa.eu/education/knowledge-centre-interpretation/public-service-interpreting/public-service-interpreting-definition-and-context_en

² <http://www.enspit.org/>

³ <https://www.imiaweb.org/>

osredotočajo na bolj praktične vidike in svetujejo, kako naj se tolmač obnaša pri tolmačenju in katere strategije veljajo za »dobre prakse« pri vsakdanjem opravljanju tolmaškega poklica.

Etične kodekse in standarde prakse imajo različni poklici: v tujini obstaja več kodeksov in standardov za skupnostne tolmače (nekateri so naštetih v naslednjem poglavju). Še posebej pomembni so kodeksi in standardi za tolmače v zdravstveni oskrbi. Avtorji slovenskih deontoloških dokumentov za skupnostne tolmače smo prepričani, da tovrstne dokumente potrebujemo tudi v Sloveniji, in sicer predvsem zaradi neurejenosti področja. Doslej so namreč v situacijah in okoljih, kot je na primer zdravstvena oskrba, pogosto tolmačili sorodniki in znanci bolnikov, kot tudi posamezniki, ki priložnostno opravljajo tolmaško storitev, ne da bi bili za to usposobljeni. Spričo tega dejstva in na podlagi rezultatov mednarodnih in nacionalnih strokovnih raziskav, ki kažejo, da lahko nestrokovna tolmaška pomoč povzroči veliko škode, želimo s *Kodeksom etike* in *Standardi prakse* orisati, kaj se pričakuje od skupnostnih tolmačev in kaj je dobra praksa v tem poklicu, obenem pa tudi podati smernice za usposabljanje in nadaljnje izpopolnjevanje skupnostnih tolmačev ter na ta način pripomoči k dvigu ravni storitve na tem področju.

Viri za Slovenske standarde prakse za skupnostne tolmače

Pri izoblikovanju slovenskih *Standardov prakse za skupnostne tolmače* je bil opravljen pregled vseh obstoječih deontoloških dokumentov, ki podajajo smernice za etično delovanje tolmačev v Sloveniji, in sicer *Kodeks poklicne etike* Združenja tolmačev slovenskega znakovnega jezika,⁴ *Kodeks poklicne etike* Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije⁵ in *Etični kodeks sekcije sodnih tolmačev* Društva prevajalcev in tolmačev Slovenije.⁶

Poleg slovenskih virov so bili pri pisanju upoštevani tudi tuji standardi praks, ki določajo dobro prakso v poklicu skupnostnih tolmačev in tolmačev za potrebe zdravstva, ki predstavljajo eno najpomembnejših podskupin skupnostnih tolmačev. Za vzor slovenskim Standardom so tako bili ameriški standardi *National Standards of Practice for Interpreters in Health Care* (2005),⁷ *California Standards for Healthcare Interpreters: Ethical Principles, Protocols, and Guidance on Roles & Intervention* (2002),⁸ *International Medical Interpreters Association Guide on Medical Interpreter Ethical Conduct* (2010),⁹ *Medical Interpreting Standards of Practice* (2007),¹⁰ kanadski standard *National Standard Guide for Community Interpreting Services* (2007),¹¹ britanski standard *Code of Professional Conduct* (2016)¹² in avstralski deontološki document *AUSIT Code of Ethics and Code of Conduct* (2012).¹³ Ob tem smo se vsebinsko uskladili tudi z ISO-standardi (ISO 13611:2014 *Interpreting — Guidelines for community interpreting in ISO/DIS 21998(en) Healthcare interpreting — Requirements and recommendations*). Slovenski *Standardi prakse* povzemajo vse bistvene elemente, ki jih najdemo v tujih standardih prakse, vendar se obenem prilagajajo slovenski situaciji.

Kako naj se uporabljajo slovenski *Standardi prakse*?

Slovenski standardi prakse za skupnostne tolmače so bili izoblikovani vzporedno in v dialogu z *Etičnim kodeksom skupnostnih tolmačev*. Posamezni standardi se navezujejo na osem osnovnih etičnih načel, navedenih v slovenskem *Etičnem kodeksu za skupnostne tolmače*. Po vzoru ameriških *Nacionalnih standardov za tolmače v zdravstvu* (*National Standards of Practice for Interpreters in Health Care*) navajamo standarde paralelno s posameznim etičnim načelom in jim dodajamo

⁴ www.tolmaci.si/wp-content/uploads/2017/10/kodeks_poklicne_etike.doc.

⁵ <https://www.zkts.si/kodeks-poklicne-etike>.

⁶ <https://www.dpts.si/sekcija-sodnih-tolmacev/eticni-kodeks>.

⁷ www.ncihc.org/assets/documents/publications/NCIHC%20National%20Standards%20of%20Practice.pdf.

⁸ www.chiaonline.org/resources/Pictures/CHIA_standards_manual_%20March%202017.pdf.

⁹ www.imiaweb.org/uploads/pages/376_2.pdf.

¹⁰ www.imiaweb.org/uploads/pages/102.pdf.

¹¹ [www.saludycultura.uji.es/archivos/HIN_National_Standard_Guide_for_CI_\(Canada\).pdf](http://www.saludycultura.uji.es/archivos/HIN_National_Standard_Guide_for_CI_(Canada).pdf).

¹² www.nrpsi.org.uk/for-clients-of-interpreters/code-of-professional-conduct.html.

¹³ https://ausit.org/wp-content/uploads/2020/02/Code_Of_Ethics_Full.pdf.

primere, ki so vzeti iz slovenske prakse ali iz spodaj navedene strokovne literature oziroma standardov. Primeri, vzeti iz slovenske prakse, so anonimizirani, ohranjen je le spol udeležencev pogovora.

Primeri so uporabljeni predvsem za ponazoritev posameznega standarda: nakazujejo eno izmed možnih rešitev etične dileme in posameznega standarda ne nadomeščajo, temveč le kažejo, kako bi ga lahko v opisanem primeru udejanjili. Ob tem velja poudariti, da je treba posamezne standarde vedno razumeti kot del celote in ne kot izolirane, posamezne napotke: udejanjanje posameznega standarda je etično le ob pogoju, da se upoštevajo tudi ostala določila, navedena v tem besedilu. Na primer: etično je pretolmačiti žaljivke v pogovoru, če smo predhodno vsem udeležencem v pogovoru pojasnili, da bomo pretolmačili vse, kar bo kateri koli izmed govorcev izrekel.

Standardi prakse so v prvi vrsti namenjeni skupnostnim tolmačem, ki že opravljajo ta poklic in ki bodo lahko to deontološko besedilo uporabili za seznanjanje uporabnikov o naravi svojega poklica in o standardih, ki določajo dobro prakso. *Standardi* so obenem namenjeni vsem, ki se pripravljajo na preverjanje za pridobitev certifikata o doseženi Nacionalni poklicni kvalifikaciji skupnostni tolmač. Kot vodilo ga lahko uporabljajo tudi tisti, ki izobražujejo skupnostne tolmače in uporabnike skupnostnih tolmačev, kot so zdravstveni delavci, socialni delavci, učitelji in vzgojitelji, delavci v javni upravi itd. Uporabni so lahko za tiste, ki bodo skupnostne tolmače zaposlovali in jih kasneje na delovnem mestu vrednotili in ocenjevali. In nenazadnje so *Standardi* pisani tudi za uporabnike skupnostnih tolmačev, torej za tiste, ki potrebujejo skupnostne tolmače, da dostopajo do storitev javnih služb, zato so prevedeni tudi v angleški jezik.

Namen *Standardov prakse* je torej dvigniti kakovost skupnostnega tolmačenja v slovenski družbi, doseči konsenz o tem, kaj predstavlja dobra praksa v tem poklicu, in ozavestiti širšo javnost o naravi tega poklica.

Glosar

CILJNI JEZIK: Jezik, v katerega se prevaja ali tolmači.

DELOVNI JEZIK: Jezik, v katerega in iz katerega posamezni tolmač tolmači oz. prevajalec prevaja.

IZHODIŠČNI JEZIK: Jezik, iz katerega se tolmači ali prevaja.

NACIONALNA POKLICNA KVALIFIKACIJA: Nacionalna poklicna kvalifikacija je državno potrjeno formalno priznanje, da je posameznik usposobljen opravljati določen poklic in ga zna opravljati tako, da dosega zahtevane standarde.

PREVAJANJE: Pisno prenašanje besedila iz enega jezika v drugega.

PREVAJANJE NA POGLED: Prevod zapisanega dokumenta v govorno obliko. Tolmač bere besedilo v enem jeziku in istočasno tolmači besedilo v ciljni jezik.

PRIMARNI GOVOREC: Udeleženec v tolmačenem govoru, ki potrebuje pomoč tolmača. Tolmač običajno tolmači dvema primarnima govorcema, npr. bolniku in zdravniku.

PROFESIONALNI TOLMAČ: Tolmač, ki se drži tolmaškega etičnega kodeksa.

REGISTER: Register ali jezikovna zvrst je način uporabe jezika v določenih okoliščinah in odraža govorcevo družbeno in pokrajinsko pripadnost, starost, izobrazbo. Posebni registri govora so: pogovorni jezik, sleng, dialekt ipd.

TOLMAČ: Oseba, ki prenese govor osebe iz izhodiščnega jezika v ciljni jezik.

TOLMAČENJE: Prenašanje govora osebe iz izhodiščnega jezika v ciljni jezik.

TOLMAČENJE ZA POTREBE ZDRAVSTVA: Tolmačenje za potrebe zdravljenja, in sicer v bolnišnicah, zasebnih ali javnih ordinacijah, pri patronažnih obiskih ipd.

Standardi prakse za skupnostne tolmače

1. Vsebinska točnost in ustreznost

Cilj: Zagotoviti, da bo vsak udeleženec v pogovoru vedel, kaj je izrekel drugi govorec.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmači po svojih najboljših močeh prenaša vsebino povedanega iz enega jezika v drugega kar se da točno in natančno ter pri tem ohranja ton sporočila in upošteva kulturni kontekst povedanega.	<p>Tolmač skuša po svojih najboljših močeh prenesti vse, kar je bilo izrečeno v pogovoru, iz enega jezika v drugega, ne da bi pri tem dodajal ali izpuščal vsebino ali jo nadomeščal z drugo.</p> <p>Primer: Pri postavljanju psihiatrične diagnoze tolmač ponovi vse, kar je bilo izrečeno, tudi če primarni govorec misli ne dokonča, vsebino ponavlja, govori nepomembne stvari in žali prisotne. Točnost je posebej pomembna, saj psihiatrična diagnoza pogosto temelji ravno na načinu govora pacienta.</p> <p>Primer: Pri azilnem postopku se prosilec zapleta, popravlja svoje izjave, bega z ene tematike na drugo in podaja podatke, ki so napačni (npr. poimenuje mesta, ki se ne nahajajo v državi, ki jo opisuje). Tolmač pretolmači tako, kot je prosilec izrekel, in ne popravlja ali pojasnjuje, saj mora uradna oseba sama ugotoviti, ali prihaja do netočnosti in kaj je vzrok temu načinu izražanja.</p> <p>Primer: Tolmačka skupaj s patronažno sestro pozvoni na vratih porodnice. Porodnica odpre vrata, ju povabi v stanovanje in, še preden tolmačka predstavi svojo vlogo, zamrmra: »Kaj hoče ta krava!« Patronažna sestra se ozre proti tolmački in pričakuje prevod. Tolmačka porodnici pojasni, da bo tolmačila vse, kar bo povedanega, in jo vpraša, ali res želi, da pretolmači to, kar je ravnokar izrekla.</p>
	<p>Tolmač si prizadeva poustvariti register, slog in ton izrečenega.</p> <p>Primer: Tolmač ne zamenjuje strokovnih medicinskih izrazov s preprostejšimi, lahko pa poprosi zdravstvenega delavca, naj uporablja preprostejše izraze, da ga bo lahko uporabnik razumel.</p>

2. Nepristranskost

Cilj: Odsotnost vpliva tolmačevih predsodkov ali prepričanj.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmač se pri tolmačenju izogiba pristranskosti in kakršnemu koli izražanju osebnih predsodkov in pogledov, ne svetuje udeležencem v pogovoru in se ne postavlja na eno ali drugo stran. Skupnostni tolmač se lahko zavestno odreče nepristranskosti le v primeru, če je bistveno ogrožena dobrobit ali	<p>Tolmač ne dopusti, da bi njegova osebna prepričanja in kulturne vrednote vplivale na njegovo objektivnost.</p> <p>Primer: Tolmač ne izrazi svojega osebnega mnenja o tematiki, ki jo tolmači, in sicer ne besedno, z gestami, načinom govora ali drugim obnašanjem.</p>

dostojanstvo, življenje ali zdravje enega izmed udeležencev v pogovoru. V tem primeru lahko izjemoma posreduje za ogroženo stranko v pogovoru, vendar pa mora predhodno pridobiti njeno izrecno dovoljenje.	
	Tolmač ne odgovarja v imenu katerega koli izmed primarnih govorcev in jim ne svetuje pri odločitvah. Primer: Mati otroka vpraša tolmačko, ali naj cepi otroka ali ne. Tolmačka ji odgovori, da ji pri tej odločitvi ne more pomagati, da pa bo pretolmačila vsa njena vprašanja zdravstvenemu delavcu.
	Tolmač razkrije potencialne konflikte interesov in ne sprejme tolmaškega dela, kadar konflikt interesa obstaja. Primer: Tolmač ne tolmači za družinskega člana ali bližnjega prijatelja.
	Tolmač lahko izstopi iz svoje vloge, če na ta način obvaruje posameznika pred hujšo škodo. Primer: Na urgenci pacienta vprašajo, ali je alergičen na kakšna zdravila. Pacient odgovori, da ne. Tolmač poseže v pogovor in pove, da ima bolnik alergijo na penicilin, ker je bil že priča življenjsko ogrožajoči alergijski reakciji ob neki drugi priliki, ko je tolmačil za istega pacienta.
	Tolmač lahko svetuje posamezniku ali skupini ljudi, kako ravnati, če pri svojem delu naleti na zlorabo ali neprimerno ravnanje z osebami, udeleženi v tolmaškem pogovoru. Primer: Pri pregledu se eden izmed zdravstvenih delavcev norčuje iz pacienta in ga ponižuje. Tolmač lahko svetuje pacientu, naj se obrne na zagovornika pacientovih pravic.

3. Molčečnost

Cilj: Spoštovanje zaupnosti posredovanih podatkov in ohranitev zaupanja med vsemi udeleženci v tolmačenem pogovoru.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmač ne razkrije nobenih informacij, ki jih pridobi pri opravljanju svojega dela. Obenem se zaveda, da v posebnih in izjemnih primerih lahko razkrije podatke, in sicer kadar to dopušča zakon (142/2 KZ-1) ⁱⁱ zaradi splošne koristi ali upravičenega interesa javnosti ali zaradi koristi koga drugega, če je ta korist večja kakor ohranitev skrivnosti. Podobno kot določa zakon za zdravnike (45/3 ZpacP), ⁱⁱⁱ je tolmač kot član zdravstvenega tima odvezan varovanja zaupnosti v primerih, ko bi	Tolmač ne razkiva informacij, s katerimi je bil seznanjen pri opravljanju dela, razen v primeru, ko je za to dobil izrecno dovoljenje vseh udeleženi. Primer: Tolmač ne razlaga bolezenskega stanja bolnika, za katerega je tolmačil, nikomur, tudi ne domačim ali prijateljem. Podobno se ne pogovarja o učenčevih težavah v šoli, s katerimi je bil seznanjen na tolmačenem roditeljskem sestanku.

<p>nerazkritje vodilo v ogrožanje človeškega življenja ali hudo poslabšanje zdravstvenega stanja. Če je tolmač soočen z nujnostjo razkritja podatkov, te posreduje le tistemu, ki bo po njegovi presoji preprečil negativne posledice nerazkrivanja.</p>	
	<p>Tolmač varuje vse zasebne podatke o strankah, za katere je tolmačil. Primer: Tolmač pazi, da nima nihče vpogleda v njegove zapiske s tolmačenja in jih zato ne pušča na javnem kraju ali mestu, kjer bi se z njimi lahko seznanili njegovi domači ali znanci. Tolmač ne odpira zaupnih dokumentov na javnem mestu, ne dopušča vpogleda v svoj računalnik in ne pušča natisnjenih zapiskov na dostopnem mestu.</p>
	<p>Tolmač je odvezan molčečnosti, kadar bi nerazkritje podatkov ogrozilo človeško življenje, zdravstveno stanje ali bistveno ogrozilo dobrobit posameznika. Primer: Tolmački, ki spremlja patronažno sestro na obisku pri porodnici, pred odhodom porodnica, ki tolmačko bežno pozna, zaupno zašepeta, da ima samomorilne misli in bi najraje ubila sebe in otroka. Zaproši jo, naj tega ne pove patronažni sestri. Tolmačka naj vseeno pove patronažni sestri, kaj ji je porodnica povedala. Domačim in znancem naj tega podatka ne razkrije, prav tako naj tega ne razkrije možu porodnice. Tolmačka se pri tem mora zavedati, da njena odločitev lahko vpliva na odnos, ki ga ima s porodnico.</p>

4. Poklicna vloga

Cilj: Jasna opredelitev pristojnosti in omejitev tolmaške vloge v tolmačenem pogovoru.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
<p>Skupnostni tolmač ohranja svojo poklicno vlogo in se te tudi zaveda, pozna svoje pristojnosti in omejitve ter se osebno ne vpleta v pogovor in situacijo. Skupnostni tolmač ne sme prevzemati nalog drugih udeležencev v pogovoru.</p>	<p>Tolmač se osebno ne vpleta v situacijo in se ne povezuje s katero koli stranko v tolmačenem govoru. Primer: Tolmač ne razkriva svojih osebnih podatkov in izkušenj v tolmačenem govoru. Na primer, če tolmači za osebo, ki ima raka, ne pove, da ima raka tudi njegova mati.</p>
	<p>Tolmač med tolmačenjem opravlja zgolj poklicno vlogo tolmača. Primer: Tolmač bolnika ne tolaži. Bolniku ne daje nasvetov, kako naj se odloči, temveč bolnika spodbudi, da vpraša zdravstvenega delavca. Primer: Tihotapec ljudi si je pri poskusu bega poškodoval roko. Policisti pokličejo tolmačko, ki ponesrečenca spremi na urgenco. Med čakanjem na obravnavo ponesrečenec prosi tolmačko, naj prek svojega telefona pošlje sporočilo njegovemu dekletu in ji pojasni, kaj se je zgodilo. Tolmačka zavrne takšno prošnjo in</p>

	ponesrečencu pojasni, da je njena naloga zgolj vzpostavljanje komunikacije med zdravstvenim osebjem in njim.
--	--

5. Spoštovanje

Cilj: Priznavanje osebnega dostojanstva vseh udeležencev v tolmačenem govoru.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmač izraža do vseh udeležencev v pogovoru spoštovanje, ne glede na njihovo raso, spol, jezik ali narečje, narodnost, versko ali politično pripadnost, spolno usmerjenost, invalidnost ali starost.	Tolmač na strokoven in kulturno primeren način izraža spoštovanje. Primer: Če se tolmač neposredno obrne na odrasle primarne udeležence v tolmačenem govoru, je pri tem spoštljiv in jih vika.
	Tolmač spodbuja avtonomijo neslovenskega uporabnika tolmačenja. Primer: Če uporabnik prosi tolmača, naj mu svetuje, na katere urade naj gre, da bo rešil določen problem, ga tolmač napoti na društva ali centre za pomoč migrantov oz. na ustreznega medkulturnega mediatorja.

6. Kulturna kompetenca

Cilj: Omogočanje uspešne komunikacije kljub kulturnim razlikam.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmač dobro pozna kulture svojih delovnih jezikov in se v tem znanju skozi vse svoje poklicno življenje izpopolnjuje.	Tolmač pozna kulture jezikov, med katerimi tolmači. Primer: Tolmač pozna tradicionalna zdravila, ki se uporabljajo v določeni kulturi, npr. zelišča proti tifusni mrzlici, in obvesti zdravstveno osebje, o možnosti, da je bolnik vzel takšna zdravila. Primer: Tolmač pozna vzorce vzgoje, značilne za določeno kulturo (na primer, da je v kitajski kulturi nevljudno, če se sogovornika gleda neposredno v oči), in na to opozori vzgojno-izobraževalne delavce.
	Tolmač opozori vse udeležene v pogovoru, če v tolmačenem govoru pride do kulturnega nesporazuma. Primer: Če zdravstveni delavec naroči, naj bolnik zaužije veliko tekočine v času, ko se bolnik posti zaradi verskih razlogov, tolmač opozori zdravstvenega delavca na potencialno težavo.

7. Stalno strokovno izpopolnjevanje

Cilj: Doseganje najvišje stopnje tolmaških kompetenc.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmač si vedno prizadeva za to, da ohranja in izpopolnjuje svoje znanje in spretnosti.	Tolmač se skozi vso kariero izpopolnjuje v znanju svojih delovnih jezikov, kulturnem znanju in tolmaških spretnostih.

	Primer: Tolmač se izobražuje na področju govornega jezika in strokovne terminologije v obeh jezikih, v katerih tolmači. Spremlja aktualno dogajanje v državah jezikov.
	Tolmač sprejema odzive na svoje tolmačenje z namenom, da bi se izpopolnil. Primer: Tolmač se posvetuje s kolegi o tolmaški nalogi, ki mu je predstavljala težave, in sprejme nasvete izkušenih kolegov.
	Tolmač spodbuja poklicni razvoj tolmaških kolegov. Primer: Izkušeni tolmač mentorira mlajše kolege in jim svetuje.
	Tolmač sodeluje pri organizaciji in izvedbi dejavnosti, ki so namenjene razvoju poklica. Primer: Tolmač se udeležuje strokovnih delavnic in konferenc ter se poklicno povezuje v društvih.

8. Strokovnost in kolegialnost

Cilj: Nudenje kvalitetne tolmaške storitve, krepitev tolmaške skupnosti in javnega zaupanja v tolmaški poklic.

Etično načelo	Primeri dobrih praks
Skupnostni tolmač si vedno prizadeva delovati strokovno in kolegialno. Ne sprejme naročil, za katera meni, da nima dovolj znanj in sposobnosti oz. pri katerih bi bil pristranski. Zavzema se, da so delovni pogoji primerni za tolmačenje, in opozori na okoliščine ali pogoje, ki vplivajo na kakovost njegovega dela, kot so utrujenost, slaba slišnost ali vidljivost, neustrezno poznavanje specializirane terminologije ali nezadostno razumevanje dialekta. Do drugih skupnostnih tolmačev je kolegialen in zavrača delo, ki ga ne more izpolniti na strokovno sprejemljivi ravni in ki bi lahko škodovalo poklicu skupnostnega tolmača ali bi zmanjševalo njegov ugled.	Tolmač se ob pričetku dela predstavi po imenu in vsem primarnim govorcem oriše svojo vlogo v tolmačenem govoru. Primer: »Ime mi je XY in tolmačila bom iz jezika B v slovenščino in obratno. Pri svojem delu sem zavezana k molčečnosti, to pomeni, da ne bom nikomur razkrila nič, o čemer bo govora danes na tem srečanju. Prosim vas, da se med pogovorom direktno obračate osebi, s katero govorite, in se izogibate frazam, kot so: »povejte ji/mu« ali »vprašajte jo/ga«. Uporabljala bom prvo osebo, ko bom tolmačila: ko boste vi rekli »jaz«, bom tudi jaz rekla »jaz«. Prosim vas, da se ustavite po nekaj stavkih, da jih lahko pretolmačim. Če boste govorili predolgo, bom dvignila dlan, da vas ustavim in prevedem. Ne bi rada namreč česa izpustila.«
	Tolmač zna predlagati primerno postavitvev v prostoru, ki omogoča kvalitetno tolmačenje. Primer: Tolmač se s primarnimi govorcema dogovori za postavitvev v prostoru, ki mu omogoča, da vidi oba (ali vse) primarne govorce. Priporočena je trikotna postavitvev, kjer tolmač stoji ali sedi med primarnima govorcema, ali paralelna postavitvev, kjer tolmač stoji malce za enim izmed primarnih govorcev in na ta način spodbuja direktno naslavljanje in neposredni očesni stik med primarnimi govorcema. Če to ni mogoče, se tolmač zna prilagoditi: npr. pri ginekološkem pregledu tolmačka sedi

	<p>ob glavi pacientke in je obrnjena proč od zdravstvenega delavca ali pa tolmači za špansko steno.</p>
	<p>Tolmač se obnaša tako, da ne škoduje ugledu poklica, ki ga opravlja, in v skladu s situacijo, v kateri tolmačenje poteka.</p> <p>Primer: Tolmač se obleče primerno dogodku in na dogovorjeni termin pride pravočasno.</p>
	<p>Tolmač je ustrezno pripravljen za vsako tolmaško nalogo, ki jo sprejme.</p> <p>Primer: Tolmač se praviloma pozanima o tematiki tolmačenega govora in se nanjo predhodno pripravi s pregledom terminologije s področja.</p>
	<p>Tolmač iskreno pove primarnim govorcem, če ugotovi, da nima dovolj znanj, da bi ustrezno opravil tolmaško nalogo.</p> <p>Primer: Tolmač, ki ne pozna določenega medicinskega izraza, vpraša zdravstvenega delavca, naj mu izraz razloži, preden nadaljuje s tolmačenjem. Če tolmač potrebuje dodatne informacije, pove vsem udeležencem v pogovoru: »Jaz, tolmač, nisem razumel, zato bom prosil za pojasnilo.«</p> <p>Primer: Če tolmač ugotovi, da je izpustil pomembno besedo ali del sporočila, popravi svojo napako takoj, ko je to mogoče.</p>
	<p>Tolmač v pogovoru ni pasiven, temveč po potrebi dejavno poseže v pogovor.</p> <p>Primer: Tolmač lahko zaprosi primarnega govorca, naj govori počasneje.</p>
	<p>Tolmač je odgovoren za kakovost tolmačenja.</p> <p>Primer: Tolmač ne krivi drugih za svoje tolmaške napake. Takoj ko zazna svojo napako, se popravi in se za napako po možnosti opraviči.</p>
	<p>Tolmač se zavzema za primerne delovne pogoje, ki omogočajo kakovostno tolmačenje.</p> <p>Primer: Če tolmač tolmači tako dolgo, da se zaveda, da bi to lahko vplivalo na kakovost tolmačenja, na to opozori primarne govorce in prosi za odmor.</p>
	<p>Tolmač izraža spoštovanje do poklicnih kolegov, s katerimi dela.</p> <p>Primer: Tolmač ne širi govoric, ki prikazujejo druge tolmače v slabi luči, in ne ocenjuje dela drugih (skupnostnih) tolmačev in drugih udeležencev v tolmačenem govoru.</p>
	<p>Tolmač skrbi za pošteno plačilo za opravljene storitve.</p> <p>Primer: Tolmač ne ponuja svojih storitev strankam svojih kolegov za nižji honorar.</p>

Avtorice *Slovenskih standardov prakse za skupnostne tolmače* upajo, da bodo standardi tolmačem v pomoč in uporabljeni v dobrobit in uveljavitev poklica skupnostni tolmač, obenem pa ne prevzemajo morebitne odgovornosti, če bi sklicevanje na *Standarde* vodilo v kakršno koli nesprejemljivo ravnanje in neželene posledice.

ⁱ Moška oblika je uporabljena generično in zaznamuje vse spolne identitete. Ženska oblika tega poklica je »skupnostna tolmačka«.

ⁱⁱ <https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/142-clen-neupravicena-izdaja-poklicne-skrivnosti>

ⁱⁱⁱ <https://zakonodaja.com/zakon/zpacp/45-clen-varovanje-poklicne-skrivnosti>